LESZEK ZUGAJ

HISTORIA ADMINISTRACJI W GMINIE CZERMIN

1918-1990

LUBLIN 2016

WSTĘP

W pierwszych wiekach państwa polskiego okolice Czermina przynależały do ziemi sandomierskiej. W okresie I Rzeczpospolitej[1] należały do województwa sandomierskiego i powiatu sandomierskiego. Samorząd wiejski funkcjonował już w tamtych wiekach. We wsiach na prawie niemieckim funkcjonowało nawet niezależne wiejskie sądownictwo. Od XVI wieku ograniczano rolę samorządu wiejskiego, lecz zawsze każda wieś posiadała pewne formy samoorganizacji, na przykład w postaci wiecu.

W 1772 roku południową część tego województwa zajęły wojska austriackie w ramach I rozbioru Polski. Od tej pory aż do 1918 roku te ziemi przynależały do Cesarstwa Austrii. W Cesarstwie Austrii funkcjonowały tradycyjnie gminy wiejskie jednostkowe. Każda większa wieś stanowiła oddzielną jednostkę terytorialną pod przewodnictwem wójta – pana wsi posiadające pewne formy samorządu. Osobno działały obszary dworskie – gminy dworskie. Po 1867 roku gminy wiejskie zyskały duże uprawnienia samorządowe, natomiast obszary dworskie zarządzane były tylko i wyłącznie przez właściciela.

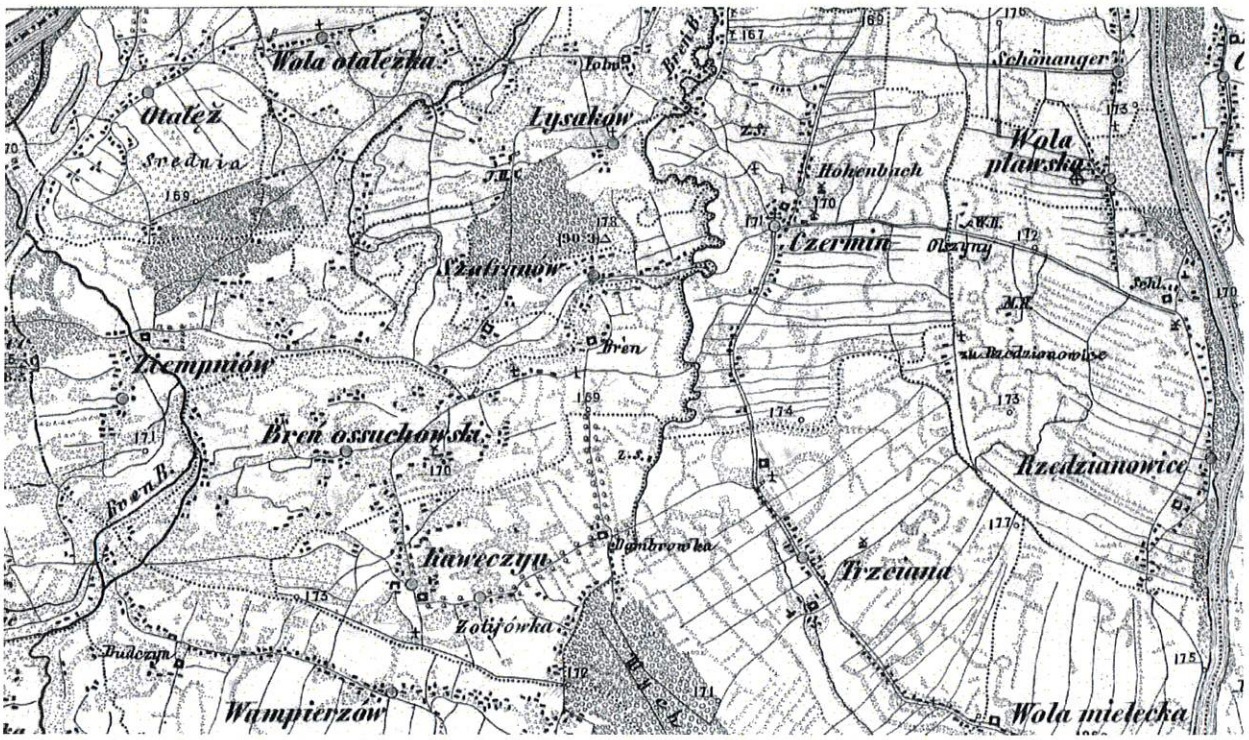

Fragment mapy austriackiej z 1890 roku, zaznaczono granice gmin wiejskich (kropkowne linie)

[1] Po 1569 roku.

OKRES II RZECZPOSPOLITEJ

Wybuch I wojny światowej (1914-1918) zmienił historię tych ziem. W końcu 1918 roku Austro-Węgry zaczęło rozpadać się na państwa narodowe. W dniu 31 października 1918 roku w Krakowie władzę przejęła Polska Komisja Likwidacyjna dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Celem Komisji było odłączenie polskich obszarów od monarchii austro – węgierskiej.

10 stycznia 1919 roku, Polska Komisja Likwidacyjna została zniesiona dekretem Naczelnika Państwa[2] i zastąpiła ją Komisja Rządząca dla Galicji, Śląska Cieszyńskiego, Spiszu i Orawy. Dopiero w końcu 1920 roku, utworzono w części dawnej Galicji województwo krakowskie podzielone na powiaty, w tym powiat mielecki z okolicami dzisiejszej Gminy Czermin[3].

Tworzące się dopiero odrodzone państwo polskie, walczące na wielu frontach o swoje granice nie mogło skupić się na tworzeniu jednolitego prawa dotyczącego całego kraju złożonego z obszarów trzech zaborów. W wielu kwestiach pozostawiono rozwiązania prawne odrębne dla każdej dzielnicy[4]. Dotyczyło to także kwestii ustroju samorządu wiejskiego. Kwestie ujednolicenia i scalenia kraju pozostawiono na „spokojniejsze lata". W dziedzinie ustroju lokalnego i samorządu aż do początku lat 30. XX wieku obowiązywały dawne, jeszcze zaborcze prawa.

Dawny ustrój gminny Galicji był podobny do ustroju państw niemieckich. Funkcjonowały niewielkie gminy jednostkowe (jednowioskowe), osobno działały natomiast obszary dworskie.

W Galicji obowiązywała ustawa gminna z 1866 roku, która odnosiła się zarówno do miast, miasteczek, jak i wsi. Nie rozróżniała statusu tych jednostek, z wyjątkiem Krakowa i Lwowa. Za osobną gminę administracyjną uznano każdą osadę (wieś, miasto, miasteczko), która w chwili wejścia w życie ustawy posiadała własny zarząd gminny, czyli burmistrza lub wójta. Obok gmin równorzędną kategorię stanowiły obszary dworskie (dwory). Była to pozostałość jeszcze feudalnych czasów.

Według ustawy każda własność dominalna (dworska) nie należąca do związku

---

[2] Józefa Piłsudskiego.

[3] Ustawa z dnia 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II instancji (województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy. Dz. Ustaw, 1920, nr 117, poz. 768.

[4] Osobno dla byłego Królestwa Polskiego, Galicji, „byłej Dzielnicy Pruskiej" i Kresów.

gminnego, stanowiła osobny obszar dworski (osobna gmina)[5].

Każdy obywatel musiał należeć do jakiejś gminy. Jedną z grup stanowiła zbiorowość zwaną „swojszczyzną", czyli stali mieszkańcy gminy. Notowano też „uczestników gminy", czyli osoby płacące w gminie podatki (rzemieślnicy, kupcy), pozostali byli „obcymi", których można było wysiedlić.

Gmina posiadała własny, oraz poruczony zakres działań. Do zadań własnych należały sprawy: majątku gminnego i jego zarządu, dróg lokalnych, szkół wiejskich, pomocy społecznej, bezpieczeństwa w gminie (policja gminna), nadzór nad miarami i wagami, ochrona przeciwpożarowa[6]. W tym zakresie gminę nadzorował Wydział Powiatowy (samorząd powiatowy).

Sprawy poruczone to: kwestie wyborcze, prowadzenie statystyk, księgi ludności, pobór podatków i pobór do wojska. Gminę nadzorował w tym zakresie naczelnik powiatowy – organ administracji rządowej.

Każda wieś stanowiła z reguły gminę jednowioskową. Czasem w jej skład wchodziły mniejsze, okoliczne miejscowości (przysiółki). Gmin tych nie należało tworzyć administracyjnie, gdyż istniały one w większości od końca XVIII wieku.

Na czele gminy stała rada gminna, składająca się z liczby od 8 do 36 członków, wybranych w trzech grupach wyborców gminnych, w ten sposób, że na każdą grupę wypadała trzecia część podatków opłacanych w całości w gminie, poczynając od najwyżej opodatkowanych (na przykład nauczyciele należeli do pierwszej grupy). Kobiety nie miały prawa głosu i również biernego prawa wyborczego.

Organem wykonawczym samorządu gminnego była *zwierzchność gminna*, którą stanowili wójt i asesorowie, czyli przysiężni (przynajmniej dwóch). Zwierzchność pochodziła z wyborów dokonywanych przez radę gminną. Rada ustanawiała też urzędników gminnych, *(ilu potrzebuje i uzna za stosowne)*. Mandaty zwierzchności i rady trwały początkowo trzy lata; od roku 1884, wprowadzono kadencję sześcioletnią.

Najważniejszym urzędnikiem był wójt. Jego wynagrodzeniem było zwolnienie go z niektórych obowiązków i opłat gminnych. Miał oznaki swojej funkcji, niegdyś była to obręcz ze słomą przed domem na drągu, po 1867 roku, tablice stojące przed domem. Na granicach gminy stały podobne tablice. Dodatkowo zwyczajowo, wójt chodził zawsze

[5] Teoretycznie obszar dworski zamieszkały tylko przez jednego właściciela ziemskiego, stawał się osobną gminą.
[6] Feliks Koneczny, *Dzieje Administracji w Polsce*, Wilno 1924, s. 307.

z grubą, ozdobną laską[7].

Obok typowych gmin, istniały też „obszary dworskie", czyli grunty należące do szlachty (folwarki). Obszary te określano w ten sposób: *posiadłość ziemska, niegdyś dominalna, obecnie do związku gminnego nie należące, które istniały jako odrębne posiadłości tabularne*[8]. Obszary dworskie były wydzielone z gmin wiejskich, ale policję (uprawnienia policyjne) w karczmach dworskich sprawowała gmina wiejska. Przełożonym obszaru dworskiego był właściciel. Jego obowiązki były identyczne, jak w przypadku wójta (zwierzchności) i rady gminnej, ale tylko na obszarze własności dworskiej. Ten wójt – właściciel miał jednak taką przewagę, że wójtem swojej gminy był dożywotnio lub do chwili zmiany właściciela. W gminie wiejskiej wójtowie byli kadencyjnie zmieniani.

Dochody gminne pochodziły z przychodów z nieruchomości, praw, przywilejów, z kapitałów i przedsiębiorstw gminnych[9]. W przypadku, gdy potrzeby były większe niż dochody, nakładano dodatki do państwowych podatków. Gmina miała też prawo żądać od mieszkańców, bezpłatnych robót na rzecz gminy (na przykład naprawa dróg).

Powyższe prawa zmieniono tuż po I wojnie światowej. Polska Komisja Likwidacyjna rozporządzeniem z 23 listopada 1918 roku, przeprowadziła reformę gminnego prawa wyborczego w kierunku jego demokratyzacji. Zatrzymano podział na koła wyborcze, wprowadzono jednak dodatkowe koło i dano możliwość głosowania także kobietom. W ten sposób prawo wyborcze w gminach stało się powszechne[10].

26 lipca 1919 roku, Sejm Ustawodawczy uchwalił odpowiednią ustawę, dostosowującą ustrój galicyjskich gmin do systemu prawnego II RP. Sejm Ustawodawczy tego samego dnia przeprowadził faktyczne połączenie obszarów dworskich z sąsiednimi gminami; uchwalono ustawę „o połączeniu obszarów dworskich z gminami"[11].

Na obszarze współczesnej gminy Czermin folwarki zostały w części już wcześniej rozparcelowane, pozostałe obszary wcielono do sąsiednich gmin na podstawie ustawy z dnia 26 lipca 1919 roku[12].

W 1921 roku przeprowadzono w całym kraju spis powszechny dzięki czemu posiadamy pewne dane dotyczące jednostkowych gmin wiejskich w rejonie Czermina.

---

[7] Grodziski S. *Studia Galicyjskie*, Kraków 2007, s. 316.
[8] Tamże, s. 319.
[9] Tamże, s. 196.
[10] Pazdro Zbigniew, *Przemiany ustrojowe samorządu terytorialnego na obszarze byłej Galicji* (1918-1939), Lwów 1939, s. 5.
[11] Tamże.
[12] Dz. U. 1919, nr 67 poz. 404)

Gmina wiejska	Liczba domów	Liczba mieszkańców
Breń Osuchowski	162	867
Czermin	184	969 (w tym 44 żydów, 40 ewangelików i 2 grekokatolików)
Łysaków	134	690 (w tym 15 żydów)
Otałęż	192	834 (31 żydów)
Szafranów	51	265
Trzciana	257	1 285 (w tym 28 żydów)
Wola Otałęzka	112	590
Ziempniów	112	611[13]

Dane ze spisu powszechnego z 1921 roku

BREŃ OSUCHOWSKI.

Wieś i gmina, powiat Mielec, sąd pow. Mielec, sąd okręg. Tarnów, 867 mieszk. (13 km) Mielec Czermin k. Mielca.

V-ge et commune, distr. de Mielec, tr. de distr. Mielec, trib. d'arr-t Tarnów, 867 hamieszk. (13 km) Mielec Czermin k. Mielca.

Cieśle *(charpentiers)*: Pidras W.
Kołodzieje *(charrons)*: Lepa M.
Kowale *(forgerons)*: Molak J.
Różne towary *(articles divers)*: Goldklang I.
Szewcy *(cordonniers)*: Pisarczyk K.
Wyszynk trunków *(spiritueux)*: Horn M.

CZERMIN.

Wieś i gmina, powiat Mielec, sąd pow. Mielec, sąd okr. Tarnów, 969 mieszk. (11 km) Mielec Czermin k. Mielca, 1 ca, 1 kat.

V-ge et commune, distr. de Mielec, tr. de distr. Mielec, trib. d'arr-t Tarnów, 969 habit. (11 km) Mielec Czermin k. Mielca, 1 cath.

Akuszerki *(sages-femmes)*: Magdziarz A.
Blawaty *(tissus)*: Sambor Sz.
Cieśle *(charpentiers)*: Orlowski Z.
Fryzjerzy *(coiffeurs)*: Bienicki L.
Kołodzieje *(charrons)*: Wróbel A.
Kowale *(forgerons)*: Gerc J. — Górski H.
Krawcy *(tailleurs)*: Messinger B. — Messinger K. — Strycharz S.
Różne towary *(articles divers)*: Kółko Rolnicze — Sambor Szyja — Storch Ryw. — Weinbrenner R.
Stolarze *(menuisiers)*: Strychacz W.
Szewcy *(cordonniers)*: Trybulec M.
Tytoniowe wyroby *(tabacs)*: Czaja J.
Wyszynk trunków *(spiritueux)*: Nida Mar.

OTAŁĘŻ.

Wieś i gmina, pow. Mielec, sąd pow. Radomyśl Wielki, sąd okr. Tarnów, 834 mieszk. (12 km) Szczucin Czermin k. Mielca Mielec.

V-ge et commune, distr. de Mielec, tr. de distr. Radomyśl Wielki, trib. d'arr-t Tarnów, 834 habit. (12 km) Szczucin Czermin k. Mielca Mielec.

Właściciele ziemscy *(propriétaires fonciers)*: Maj F. (Orla 123).
Kołodzieje *(charrons)*: Łepa J.
Kowale *(forgerons)*: Bednarczyk W.
Różne towary *(articles divers)*: Jagusiak J.
Stolarze *(menuisiers)*: Zięba W.
Szewcy *(cordonniers)*: Piwny J.
Tytoniowe wyroby *(tabacs)*: Strycharz S. — Sleczkowski P.
Wyszynk trunków *(spiritueux)*: Karczmarczyk M.

Zapisy z *Księgi Adresowej Polski* z 1929 roku[14]

[13] *Skorowidz miejscowości Rzeczpospolitej Polskiej*, nakładem GUS, Warszawa 1925, województwo krakowskie.

[14] *Księga Adresowa Polski wraz z Wolnym Miastem Gdańskiem Dla Handlu, Przemysłu, Rzemiosła i Rolnictwa 1929*, Warszawa 1930.

W 1931 roku przeprowadzono drugi spis powszechny w II RP. Jego wyniki dla obszaru dzisiejszej Gminy Czermin prezentowane są poniżej. Między 1921 a 1931 rokiem powstała nowa gmina wiejska – Czermin Kolonia.

Gmina wiejska	**Obszar w km^2**	**Liczba domów**	**Liczba mieszkańców**
Breń Osuchowski	9,6	179	823
Czermin	6,8	192	1015
Czermin Kolonia	5,44	56	355
Łysaków	9,63	148	761
Otałęż	9,23	172	845
Szafranów	2,63	56	305
Trzciana	20,11	273	1 418
Wola Otałęzka	5,08	114	600
Ziempniów	8,97	123	688

Dopiero w latach 1933-1934 ujednolicono ustrój administracji lokalnej w całej Polsce, do tej pory funkcjonowały bowiem różne systemy odziedziczone po państwach zaborczych. Największą zmianą na terenach dawnych zaborów austriackiego i pruskiego austriackiego było zlikwidowanie tradycyjnych gmin jednostkowych i w zamian powołanie gmin zbiorowych - podobnych do gmin dawnego zaboru rosyjskiego. Gminy takie obejmowały po kilka lub kilkanaście wsi, a nie jak do tej pory jedną dużą wieś i przysiółki.

Według nowej ustawy gminnej *o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego*[15] z 23 marca 1933 roku funkcje uchwałodawcze przejęła całkowicie rada gminy. Wyboru radnych dokonywało kolegium, złożone z delegatów rad gromadzkich, sołtysów i podsołtysów wszystkich gromad. Istniał cenzus wieku przy prawie wyborczym czynnym - 25 lat (wcześniej 21) i w prawie wyborczym biernym wynoszący 30 lat (wcześniej 25). W gminach do 5000 mieszkańców radnych było 12. Kadencja radnych wynosiła 5 lat.

Częściami składowymi gmin stały się gromady, często wywodzące się z dawnych gmin jednostkowych.

W gromadach organem uchwałodawczym było zebranie gromadzkie. Zbierało się pod przewodnictwem sołtysa lub jego zastępcy (podsołtysa). Podejmowało uchwały dotyczące danej gromady (np. kwestie majątkowe), wybierało sołtysa i jego zastępcę na 3-letnie kadencje. Wybrani musieli mieć ukończone 30 lat. Zebranie gromadzkie wybierało radnych gromadzkich w liczbie od 12 do 30. Organem wykonawczym gromady był sołtys oraz jego zastępca. Wybory zatwierdzał starosta powiatowy. Do sołtysa należało kierowanie sprawami gromady, zarządzanie majątkiem, reprezentowanie gromady na zewnątrz. Przewodniczył on także zebraniom. Należały też do niego sprawy bezpieczeństwa, porządku publicznego, przestrzegania przepisów, doręczania pism sądowych, wykonywania obowiązków związanych z poborem wojskowym.

W nowym ustroju gminnym utworzono nieznany wcześniej organ – zarząd gminy. Zarząd gminy funkcjonował na czele z wójtem i podwójcim. W skład zarządu wchodziło też dwóch lub trzech ławników. To właśnie zarząd gminy na co dzień sprawował władzę w gminie. Zarząd gminy przygotowywał projekt budżetu, regulaminy, instrukcje urzędu, decydował o wydatkach. Kadencja członków zarządu wynosiła 5 lat. Wójta oraz członków zarządu wybierała rada gminy w głosowaniu tajnym.

Wójt był zwierzchnikiem całej gminy i aparatu urzędniczego. Miał prawo

[15] Dz. U. 1933, nr 35, poz. 294.

reprezentowania gminy i podpisywania umów w jej imieniu. Dokumenty, w których były zobowiązania finansowe gminy, należało opatrzyć podpisem jeszcze jednego członka zarządu gminy. Wójt był reprezentantem administracji rządowej w terenie, wykonywał także zadania zlecone przez rząd.

Na czele urzędu gminy stał sekretarz. Jako jedyny musiał mieć odpowiednie kwalifikacje. Mianował go i zwalniał starosta powiatowy. Starosta miał prawo zwolnić wójta lub rozwiązać radę gminy w przypadkach łamania prawa[16].

W 1934 roku władze zwierzchnie zdecydowały o powołaniu zbiorowej gminy Czermin. W skład gminy Czermin włączono dotychczasowe gminy wiejskie: Breń Osuchowski, Czermin, Czermin Kolonia, Kawęczyn, Łysaków, Łysakówek, Otałęż, Szafranów, Trzciana, Wola Otałęska i Ziempniów[17].

Nową gminę należało jeszcze w myśl przepisów podzielić na gromady wiejskie sołectwa. W tym przypadku stosowano (w Galicji) metodę, że dawna gmina wiejska (z przed 1934 roku) stanowić będzie następnie gromadę wiejską (sołectwo). W gminie Czermin powołano następujące gromady (sołectwa): Breń Osuchowski, Czermin, Czermina Kolonia, Kawęczyn, Łysaków, Łysakówek, Otałęż, Szafranów, Trzciana, Wola Otałęska, Ziempniów[18].

[16] Tamże.
[17] Dz. U. 1934 nr 68 poz. 593.
[18] Krakowski Dziennik Urzędowy 1934, nr 19 poz. 142.

593.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 21 lipca 1934 r.

o podziale powiatu mieleckiego w województwie krakowskiem na gminy wiejskie.

Na podstawie art. 103 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294) zarządzam co następuje:

§ 1. W powiecie mieleckim, województwie krakowskiem tworzy się następujące gminy wiejskie:

1) gminę Borowa z siedzibą w Borowej; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Borowa, Gliny Małe, Gliny Wielkie, Górki, Pławo, Sadkowa Góra, Surowa, Schönanger, Wola Pławska;

2) gminę Czermin z siedzibą w Czerminie; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Breń Osuchowski, Czermin, Czermin-Kolonja, Kawęczyn, Łysaków, Łysakówek, Otałęż, Szafranów, Trzciana, Wola Otałęska, Ziempniów;

3) gminę Gawłuszowice z siedzibą w Gawłuszowicach; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Borki Nizińskie, Brzyście, Chrząstów, Gawłuszowice, Kliszów, Krzemienica, Młodochów, Ostrówek, Rożniaty, Wola Zdakowska;

4) gminę Tuszów Narodowy z siedzibą w Tuszowie Narodowym; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Chorzelów, Czajkowa, Grohowe, Hyki-Dębiaki, Hyki-Kolonja, Jaślany, Malinie, Pluty, Szydłowiec, Trześń, Tuszów-Kolonja, Tuszów Narodowy, Wola Chorzelowska;

5) gminę Mielec z siedzibą w mieście Mielcu; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Cyranka, Goleszów, Książnice, Podleszany, Rzędzianowice, Rzochów, Wojsław, Wola Mielecka, Złotniki;

6) gminę Przecław z siedzibą w Przecławiu; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Białybór, Blizna, Błonie, Dobrynin, Kiełków, Łączki Brzeskie, Podole, Przecław, Rzemień, Tuszyma, Wylów;

7) gminę Padew Narodowa z siedzibą w Padwi Narodowej; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Babule, Józefów, Kębłów, Padew-Kolonja, Padew-Narodowa, Piechoty, Przykop, Wojków, Zachwiejów, Zaduszniki, Zarównie;

8) gminę Radomyśl Wielki z siedzibą w mieście Radomyślu Wielkim; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Dąbie, Dąbrówka Wisłocka, Dulcza Mała, Dulcza Wielka, Partynia, Pień, Ruda, Wólka Dulecka, Zdziarzec, Żarówka;

9) gminę Wadowice Górne z siedzibą w Wadowicach Górnych; w skład tej gminy wchodzą następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Grzybów, Izbiska, Jamy, Piątkowiec, Podborze, Rydzów, Wadowice Dolne, Wadowice Górne, Wampierzów, Wola Wadowska.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 1934 roku.

Minister Spraw Wewnętrznych:
Marjan Zyndram-Kościałkowski

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 lipca 1934 roku o podziale powiatu mieleckiego w województwie krakowskim na gminy wiejskie, Dz. U. 1934, nr 68 poz. 593 (s. 1)

2) gmina Czermin dzieli się na 11 gromad, a mianowicie:

a| Breń Osuchowski obejmująca obszar b. gminy Breń Osuchowski,

b| Czermin obejmująca obszar b. gminy Czermin,

c| Czermin Kolonja obejmująca obszar b. gminy Czermin Kolonja,

d| Kawęczyn obejmująca obszar b. gminy Kawęczyn,

e| Łysaków obejmująca obszar b. gminy Łysaków,

f| Łysakówek obejmująca obszar b. gminy Łysakówek,

g| Otałęż obejmująca obszar b. gminy Otałęż,

h| Szafranów obejmująca obszar b. gminy Szafranów,

i| Trzciana obejmująca obszar b. gminy Trzciana,

j| Wola Otałęska obejmująca obszar b. gminy Wola Otałęska,

k| Ziempniów obejmująca obszar b. gminy Ziempniów;

Podział gminy Czermin na gromady *(sołectwa)* *(Krakowski Dziennik Urzędowy*, 1934, nr 19 poz. 142)

Po raz pierwszy na na mapach administracyjnych pojawiła się zbiorowa gmina Czermin. Powyżej fragment mapy Rzeczpospolitej z 1938 roku

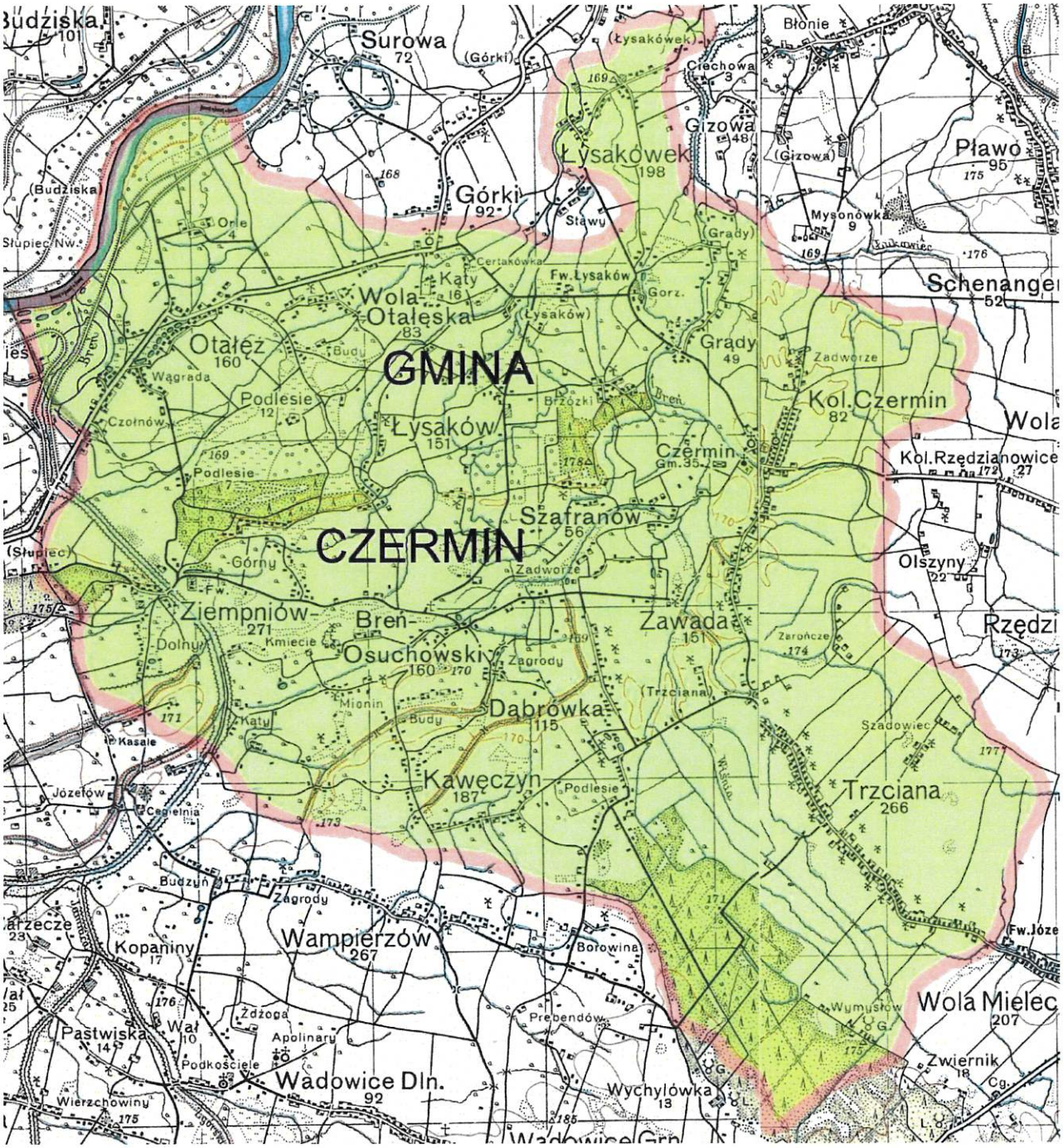

Gmina Czermin na przedwojennej mapie sztabowej (opracowanie własne)

Gmina Czermin funkcjonowała w powyższych granicach aż do 1954 roku. Jednak ustrój gminy zmienił się wraz z wybuchem II wojny światowej.

II WOJNA ŚWIATOWA

1 września 1939 roku wybuchła II wojna światowa. Wkrótce teren gminy znalazł się pod okupacją niemiecką.

Niemcy dużą część podbitego kraju włączyli bezpośrednio do Rzeszy, pozostałą włączyli do tak zwanej Generalnej Guberni - kraju posiadającego pewne cechy niezależności, jednak całkowicie podległego Niemcom.

Generalną Gubernię podzielono na dystrykty (województwa) i powiaty. Z tym że niektóre powiaty likwidowan. Powiat mielecki uległ likwidacji i włączono ten obszar do powiatu dębickiego i dystryktu krakowskiego.

Okupant w dniu 28 listopada 1939 roku wydał zarządzenie „o zarządzie gmin polskich" dla terenów Generalnej Guberni. Gminy stały się odtąd narzędziem władz okupacyjnych. Władze niemieckie zniosły samorząd wiejski. Rozwiązano rady gminne, zarządy gmin i rady gromadzkie. Pozostały tylko organy wykonawcze – wójt i sołtysi oraz urząd gminy z sekretarzem. Niemcy nie mogli zastąpić całego aparatu administracyjnego swoimi ludźmi. Przedwojenni wójtowie i sołtysi najczęściej pozostawali początkowo na swoich stanowiskach. Odsetek Niemców wśród nich był znikomy. Wójtowie i sołtysi stali się funkcjonariuszami niemieckich starostw. Do ich głównych zadań należała organizacja kontyngentów oraz wyznaczanie ludzi do pracy przymusowe[19].

Wójta mianował starosta i zatwierdzał szef okręgu (dystryktu). Starosta miał pełną władzę nad wójtem, kontrolował go i mógł uchylić każdą jego decyzję lub zmienić jego zarządzenie. *Wójtowie i sołtysi mieli obowiązek dokładnego wypełniania poleceń władz okupacyjnych, byli za to osobiście odpowiedzialni. W trudnych warunkach okupacyjnych ludzie ci przyjmowali różne postawy. Niektórzy spośród polskich wójtów i sołtysów starali się łagodzić los swych współrodaków z narażeniem własnego bezpieczeństwa; zdarzały się jednak wypadki kolaboracji*[20].

Obok oficjalnych struktur władz gminnych wyznaczanych i kontrolowanych przez Niemców istniały też struktury polskiego państwa podziemnego. Każda gmina w ówczesnej Polsce miała podziemnego, konspiracyjnego wójta.

---

[19] Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 27.
[20] Ćwik W. Reder, *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977, s. 154.

LATA 1945-1954

Wyzwolenie spod okupacji niemieckiej przyniósł początek 1945 roku. Władzę objął Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego i następnie Rząd Tymczasowy Rzeczypospolitej Polskiej (od stycznia 1945) korzystający z osłony ZSRR. Powrócono generalnie do przedwojennych rozwiązań ustrojowych na poziomie gmin, powiatów i województw. Gmina Czermin ponownie włączona została do (odrodzonego) powiatu mieleckiego i województwa krakowskiego. Przynależność wojewódzka szybko się zmieniła. Z dniem 18 sierpnia 1945 roku wszedł w życie dekret o powołaniu województwa rzeszowskiego[21]. W skład nowego województwa włączono także powiat mielecki wyłączając go z województwa krakowskiego[22].

Jeszcze w trakcie wojny wprowadzono nowe rozwiązania ustrojowe, ustanowiono rady narodowe, wzorowane na rozwiązaniach sowieckich. Ustrój rad narodowych został określony w dekrecie z 11 września 1944 roku *o organizacji i zakresie działań rad narodowych*[23]. Rady narodowe włączono do systemu samorządowych gmin wiejskich, zastępując rady gminy. Ostateczny kształt organizacji powojennego samorządu lokalnego został określony na mocy dekretu z 23 listopada 1944 roku[24].

Według tych rozwiązań gminne rady narodowe składały się z nie mniej niż 16 i nie więcej niż 36 radnych, *reprezentujących w miarę możliwości ludność poszczególnych wsi.* Radnych od tej pory nie wybierała społeczność gminna, lecz powoływano (delegowano) ich przez legalne organizacje polityczne i społeczne. W praktyce decydowały o tym gminne i powiatowe struktury PZPR (do 1948 roku PPR) delegując zaufanych ludzi.

Na czele gminnej rady narodowej stało prezydium złożone z przewodniczącego, zastępcy i kilku członków. Był to także organ uchwałodawczy zbierający się na sesjach, tak jak gminna rada narodowa[25].

Organem wykonawczym gminy pozostał początkowo zarząd gminy, jednak jego ranga spadła do roli wykonawcy uchwał gminnej rady narodowej i prezydium. Rola wójta obniżała się na rzecz przewodniczącego prezydium.

---

[21] Większość obszarów nowo powołanego województwa rzeszowskiego należała poprzednio do województwa lwowskiego. Lwów jednak pozostał po drugiej stronie granicy.
[22] Dz. U. 1945 nr 27 poz. 168.
[23] Dz. U. 1944, nr 5, poz. 22.
[24] Dz. U. 1944, nr 14, poz. 74.
[25] Tamże.

Urząd gminy pozostał w niezmienionym kształcie, jednak od czasu okupacji niemieckiej był on bardziej rozbudowany. Wzrastała biurokracja. W ówczesnym urzędzie gminy pracowali: sekretarz gminy, referent finansowo-podatkowy, referent wojskowy, referent gospodarczo-społeczny, drogomistrz, kancelista oraz praktykant.

Organami pomocniczymi dla gmin pozostały gromady (sołectwa), jednak zlikwidowano rady gromadzkie.

Miasta Gminy wiejskie	Ludność					
				w wieku lat		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	poniżej 18	18-59	60 i więcej
Pow. Mielec — *County Mielec*						
Miasta						
Mielec	8271	3822	4449	2894	4810	567
Radomyśl Wielki	942	429	513	368	495	79
Gminy wiejskie						
Borowa	5536	2646	2890	2281	2804	451
Czermin	6640	3228	3412	2821	3391	428
Gawłuszowice	5598	2698	2900	2074	3058	466
Mielec	8729	4123	4606	3665	4389	675
Padew Narodowa	5139	2462	2677	1966	2699	474
Przecław	9397	4544	4853	4024	4778	595
Radomyśl Wielki	9795	4638	5157	4553	4571	671
Tuszów Narodowy	9049	4318	4731	3627	4756	666
Wadowice Górne	6508	3078	3430	2806	3230	472

Dane ze spisu powszechnego z 1946 roku[26]. Gmina Czermin liczyła w sumie 6 640 mieszkańców.

[26] *Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku*, Warszawa 1947, s. 64.

Ważne zmiany nastąpiły w 1950 roku. Wtedy to na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku *O terenowych organach jednolitej władzy państwowej*[27] zniesiono w Polsce samorząd terytorialny. Likwidacji uległ nawet urząd wójta czy starosty. Wszelkie funkcje uchwałodawcze i wykonawcze przejęły rady narodowe; gminne rady narodowe i prezydia. W prezydium zasiadali: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz prezydium i członek prezydium. Ten organ przejął funkcje dawnego zarządu gminy.

Przewodniczący i sekretarz prezydium przeszli na stały etat w urzędzie gminy. W tym okresie w urzędzie gminy funkcjonowały referaty: ogólno-administracyjny, finansowy, spraw socjalnych i kulturalnych, wojskowy i spraw rolnych.

Według danych z 1952 roku w skład gminy Czermin wchodziły gromady (sołectwa): Breń Osuchowski, Czermin, Dąbrówka Osuchowska, Kawęczyn, Łysaków, Łysakówek, Otałęż, Szafranów, Trzciana, Wola Otałęska, Ziempniów[28].

Rok 1954 zakończył działalność gmin, rozpoczął się nowy okres w dziejach polskiej wsi.[29]

[27] Dz. U. 1950, nr 14, poz. 130.
[28] *Wykaz gromad Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej według stanu z dnia 1 lipca 1952 roku*, Warszawa 1952, s. 282.
[29] Formalnie zakończyły działalność wraz z pierwszą sesją gromadzkiej rady narodowej, miało to miejsce zazwyczaj w połowie grudnia 1954 roku.

GROMADZKIE RADY NARODOWE 1954-1972

Grudzień 1954 roku stał się przełomowy dla administracji polskiej wsi. To właśnie wtedy zlikwidowano gminy i powołano gromady (nie mylić z gromadami - sołectwami z lat 1945-1954).[30] Gromady, z założenia, były niewielkimi jednostkami podziału terytorialnego obejmującymi po kilka miejscowości z jednym ośrodkiem - większą wsią. Miał to być początek tworzenia w Polsce kołchozów - wzorem ZSRR.

Gromadą kierowała gromadzka rada narodowa - organ uchwałodawczy - wybierana w wyborach powszechnych z jedynej listy Frontu Jedności Narodu. Pierwsze wybory do rad gromadzkich przeprowadzono 5 grudnia 1954 roku, kolejne miały miejsce: 2 lutego 1958 roku, 16 kwietnia 1961, 30 maja 1965 i 1 czerwca 1965. Kadencje trwały początkowo 3, potem 4 lata.

Podobnie jak w latach 1950-1954 z grona radnych wyłaniano prezydium złożone z następujących osób: przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i dwóch, trzech członków.[31]

Przewodniczący i sekretarz prezydium byli stałymi pracownikami biura gromadzkiego. Zatrudniano w nim dodatkowo kilku urzędników.

Do 1958 roku kompetencje gromad były bardzo ograniczone i sprowadzały się w zasadzie do wykonywania poleceń władz powiatowych. Gromady zajmowały się w tym okresie głównie egzekwowaniem wysokich podatków i obowiązkowych dostaw płodów rolnych. Gromady podzielone były na wsie, na których czele postawiono tak zwanych "pełnomocników gromadzkich" narzucanych przez władze gromadzkie bez konsultacji z mieszkańcami danej wsi.

[30] Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191.
[31] Tamże.

191

USTAWA

z dnia 25 września 1954 r.

o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych.

W celu:
— włączenia coraz szerszych rzesz pracujących chłopów do udziału w rządzeniu Państwem, rozwijania ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi,
— sprawniejszego zaspokajania potrzeb materialnych i kulturalnych ludności,
— dalszego zbliżenia organów władzy państwowej do najszerszych mas pracujących wsi — stanowi się, co następuje:

Rozdział 1.

Utworzenie gromad.

Art. 1.

W miejsce dotychczasowych gmin i gromad tworzy się nowe gromady, jako jednostki podziału administracyjnego wsi.

Art. 2.

W skład gromady powinny wchodzić wsie, położone na terenie jednej gminy lub sąsiadujących ze sobą gmin, powiązane komunikacyjnie oraz posiadające wspólne urządzenia gospodarcze, kulturalne lub zdrowotne.

Fragment ustawy o podziale administracyjnym wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191)

Duże zmiany przyniósł rok 1958. Wtedy to porzucono w Polsce kurs na wierne upodobnienie Polski do ZSRR. Zrezygnowano nawet, z forsowanej wcześniej pełnej kolektywizacji rolnictwa. W lutym 1958 roku weszła w życie nowa ustawa o radach narodowych dająca gromadom większe uprawnienia.[32] Do zadań gromadzkich rad należało w szczególności: *współdziałanie z kółkami rolniczymi, spółdzielniami produkcyjnymi, dbanie o prawidłową gospodarkę w lasach, współdziałanie ze spółdzielniami w zakresie zaopatrzenia i usług, zarząd mieniem gromadzkim, drobnymi zakładami produkcyjnymi, usługowymi, zabezpieczenie pomieszczeń i obsługa szkół podstawowych, przysposobienia rolniczego, izb porodowych, bibliotek.*[33]

Władze państwa zdały sobie sprawę, że istnienie wielu, niewielkich gromad było nieuzasadnione ekonomicznie. Czasem w siedzibie gromady, z tak zwanych "urządzeń gromadzkich", istniała tylko szkoła podstawowa i biuro gromadzkie. Rozpoczęto zatem proces scalania gromad w większe jednostki, który trwał aż do początków lat 70-tych.

Tak jak poprzednio na czele gromady nadal stała gromadzka rada narodowa wybierana

[32] Dz. U. 1958, nr 5, poz. 16 (tekst ujednolicony Dz. U. 1975, nr 26, poz. 139).
[33] Tamże.

w wyborach powszechnych. Z grona radnych powoływano prezydium złożone z następujących osób: przewodniczący, zastępca i dwóch-trzech członków prezydium. Prezydium wspólnie reprezentowało gromadę na zewnątrz, chociaż stałym pracownikiem gromadzkim pozostawał tylko przewodniczący. Gromadzka rada narodowa wybierała także komisje gromadzkie. Typowe komisje z tamtych czasów to:

- mandatowa,
- rolna,
- mienia gromadzkiego,
- finansowo-budżetowa,
- kultury, oświaty i zdrowia.

W gronie prezydium zabrakło sekretarza prezydium, powołano natomiast stanowisko sekretarza gromadzkiego nadzorującego pracę biura gromadzkiego.[34] Zatrudniano go na czas nieokreślony niezależne od kadencji rad narodowych (gromadzkiej rady i prezydium).

W poszczególnych wsiach powołano na nowo sołtysów, w miejsce dotychczasowych pełnomocników gromadzkich. Sołtysów, jak dawniej, wybierała dana wieś na zebraniu wiejskim, jednak musieli oni uzyskać akceptację władz gromadzkich.

Powyższy ustrój gromadzki funkcjonował do 1972 roku. System ten był dość mało efektywny. Niewielu urzędników gromadzkich posiadało chociaż średnie wykształcenie. Płace były niskie. Lata 60-te to czas tak zwanej "małej stabilizacji" w ramach PRL-u.

W latach 1954-1972 na obszarze współczesnej Gminy funkcjonowały następujące gromady:

[34] Nie wchodził w skład prezydium.

GROMADA BREŃ OSUCHOWSKI

W skład gromady Breń Osuchowski włączono dotychczasowe gromady: Breń Osuchowski i Ziempniów ze zniesionej gminy Czermin[35].

Gromada funkcjonowała do końca 1961 roku. Następnie została zniesiona i jej obszar włączono do sąsiedniej gromady Czermin[36].

GROMADA CZERMIN

W skład gromady Czermin weszły dotychczasowe gromady: Czermin, Łysaków i Szafranów ze zniesionej gminy Czermin[37]. Z dniem 1 stycznia 1962 roku w skład gromady Czermin włączono obszary zniesionych gromad: Breń Osuchowski (Breń Osuchowski i Ziempniów) i Trzciana[38]. W takim kształcie terytorialnym gromada funkcjonowała do końca 1972 roku.

GROMADA OTAŁĘŻ

Gromada Otałęż powstała w oparciu o dotychczasowe gromady Otałęż i Wola Otałęska ze zniesionej gminy Czermin[39]. Gromada została zniesiona z końcem czerwca 1960 roku i jej obszar włączono do sąsiedniej gromady Górki[40]. Gromada Górki funkcjonowała do końca 1972 roku (Górki, Gliny Wielkie, Surowa, Łysakówek, Otałęż i Wola Otałęska).

GROMADA TRZCIANA

W skład gromady Trzciana włączono dotychczasowe gromady: Trzciana i Dąbrówka Osuchowska ze zniesionej gminy Czermin[41].

Gromada funkcjonowała do końca 1961 roku. Następnie została zniesiona i jej obszar włączono do sąsiedniej gromady Czermin[42].

---

[35] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 11 poz. 41.
[36] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1961 nr 11 poz. 55.
[37] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 11 poz. 41.
[38] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1961 nr 11 poz. 55.
[39] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 11 poz. 41.
[40] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1960 nr 6 poz. 42.
[41] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 11 poz. 41.
[42] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1961 nr 11 poz. 55.

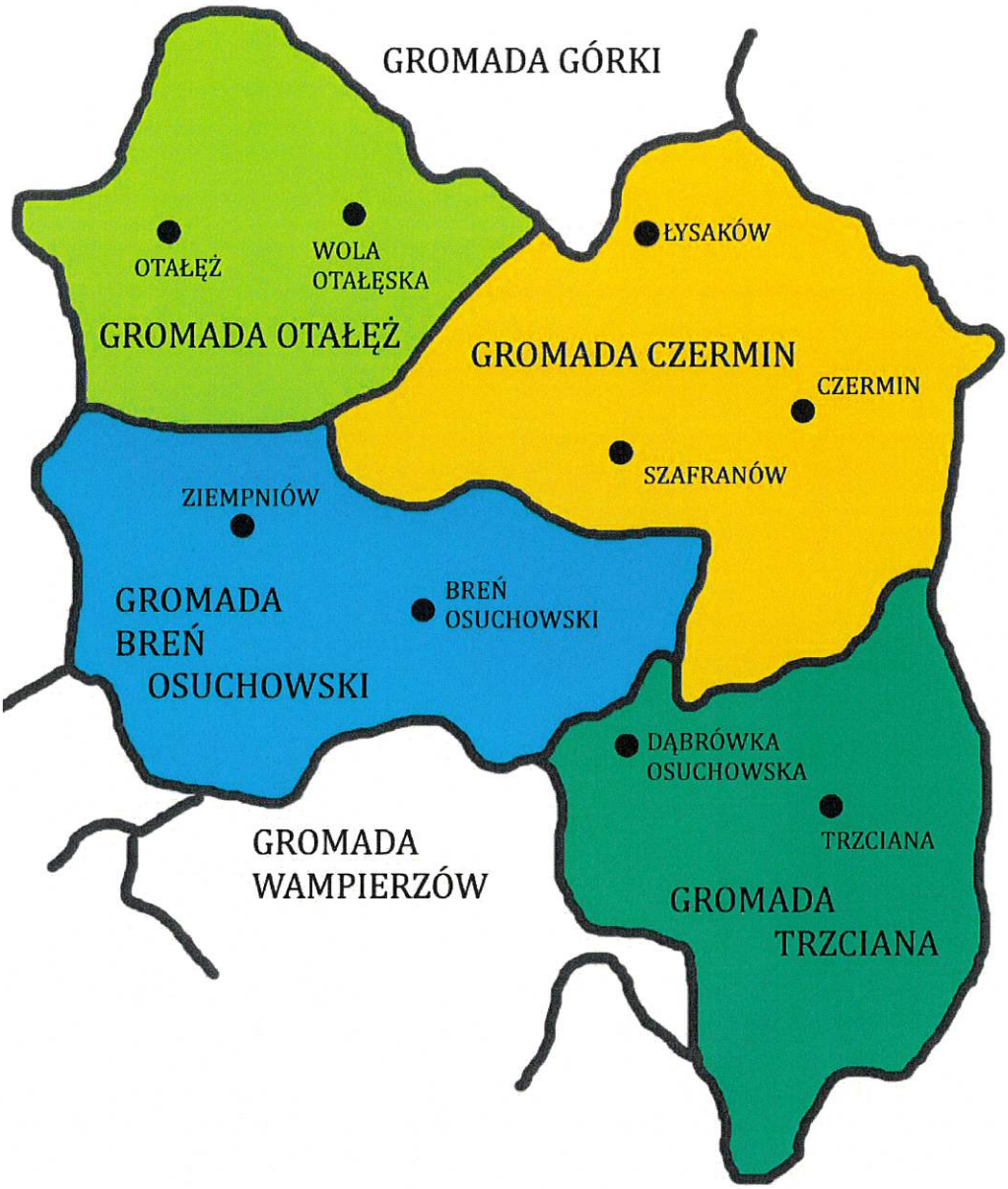

Podział na gromady wiejskie w 1955 roku (opracowanie własne)

2186, 2404/2, 2209, następnie biegnie w kierunku wschodnio-północnym i południowo-wschodnim krańcem pgr. 2568, przecina ją i biegnie południowo-wschodnim krańcem parceli drogowej 2570 aż do punktu styku tej parceli z dwoma parcelami: 2400/1 i 2398, następnie przecina pgr. 2398 i biegnie dalej południowo-wschodnim krańcem pgr. 2281/2, następnie przecina parcelę 2592 (potok Młynówka) i biegnie południowo-wschodnim krańcem pgr. 2303/2, przecina pgr. 2397/1, aż do punktu styku pgr. 2397/1 z pgr. 2399/1 i parcelą drogową 2395/2, dalej biegnie w kierunku północno-wschodnim, południowo-wschodnim krańcem parceli drogowej 2395/2, następnie skręca w kierunku północnym i biegnie tą parcelą aż do punktu styku trzech gromad: Brzoza Stadnicka — Brzoza Królewska i Wólka Niedźwiedzka, skąd biegnie dalej w kierunku wschodnio-północnym granicą gromad: Brzoza Królewska i Wólka Niedźwiedzka; na odcinku włączonej części dotychczasowej gromady Wólka Sokołowska pobiegnie od punktu styku granic gromad Wólka Niedźwiedzka, Brzoza Stadnicka i Wólka Sokołowska (pow. Kolbuszowa) i stąd biegnie w kierunku południowym granicą gromad Brzoza Stadnicka i Wólka Sokołowska, następnie zwraca się w kierunku zachodnim biegnie dotychczasową granicą gromad Trzeboś i Wólka Sokołowska aż do punktu styku tejże granicy z narożnikami parcel 120/2 i 233/2, skąd zwraca się w kierunku północnym biegnąc prostą linią do punktu przecięcia się wschodniego krańca parceli 531/1 z północną krawędzią parceli drogowej 1891/1, następnie skręca na wschód północną krawędzią pgr. 1891/1 i od punktu przecięcia się tej krawędzi ze wschodnią krawędzią parceli drogowej 1882 zwraca się w kierunku północno-zachodnim biegnąc północno-wschodnią krawędzią tejże parceli aż do punktu przecięcia się tejże krawędzi z południowym krańcem 664/1, biegnie w kierunku północno-wschodnim północnym krańcem parcel: pbd 285 i pgr. 659/2, 659/1, 658, 657 i 656 aż do punktu przecięcia się północno-zachodniego krańca parceli 656 z południowym krańcem pgr. 1921 stanowiącego graniczny potok między gromadami Wólka Niedźwiedzka i Wólka Sokołowska. Stąd biegnie w kierunku północno- zachodnim dotychczasową granicą gromad Wólka Sokołowska i Wólka Niedźwiedzka,

32. gromadę Zalesie z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zalesiu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Zalesie, Węgliska z gminy Czarna,

33. gromadę Zmysłówka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zmysłówce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Zmysłówka (bez przysiółka Podbudy i Kasprowka), Opalenizka oraz część obszaru dotychczasowej gromady Grodzisko Dolne, stanowiąca przysiółek Podlesie z gminy Grodzisko Dolne.

Granica gromady na odcinku włączonego do niej przysiółka „Podlesie" z gromady Grodzisko Dolne zaczyna się od punktu styku granic gromad: Zmysłówka — Grodzisko Górne i Grodzisko Dolne i północnego narożnika pgr. 331 grom. Grodzisko Dolne i biegnie w kierunku północno-wschodnim, wschodnim krańcem pgr. 331, następnie parceli drogowej 6697, następnie skręca w kierunku północno-wschodnim i biegnie północnym krańcem pgr. 330, parceli drogowej 6697 i pgr. 328 aż do punktu styku pgr. 328, 129/2, tworzącego południowo-zachodni narożnik pgr. 129/2; biegnie w kierunku północno-zachodnim, zachodnim, krańcem parcel 129/2, 129/1, 128/3, 99/2, 98, 65, 66, 22/3, 22/1, 21/1, 21/2, skręca w kierunku północno-wschodnim i biegnie północnym krańcem pgr. 21/2, 20/1, 19/2, 19/1, 17/2, 117/3, skręca w kierunku południowo-zachodnim i biegnie wschodnim krańcem parceli drogowej 6696 aż do punktu styku z pgr. 2105 i parcelą drogową 6743, dalej przecina parcelę drogową 6743 i biegnie w kierunku południowo-zachodnim, południowym jej krańcem, aż do punktu styku z pgr. 2107/2, dalej biegnie w kierunku północnym do punktu styku granic trzech gromad: Opalenizka — Zmysłówka i Grodzisko Dolne, i biegnie w kierunku zachodnim dotychczasową granicą gromad: Zmysłówka, Opalenizka,

34. gromadę Żołynia z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Żołyni; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Żołynia, Smolarzyny z gminy Żołynia, część obszaru dotychczasowej gromady Gwizdów, stanowiąca przysiółek Zakącie z gminy Giedlarowa.

Granica gromady Żołynia na odcinku włączonego przysiółka Zakącie pobiegnie od styku trzech gromad: Żołynia, Biedaczów i Gwizdów w północno-zachodnim narożniku parceli gruntowej 497/1, i biegnie stąd dotychczasową granicą Biedaczów — Gwizdów w kierunku północno-wschodnim północnym krańcem parceli: 497/1, 496/3, 272/3, 272/7, 272/6, 279/1, 279/3, 283/2, 283/1, 266, następnie skręca w kierunku południowo-wschodnim i biegnie północnym krańcem parceli drogowej 488, skręca w kierunku południowo-wschodnim, przecina parcele drogowe: 486 i 415 aż do punktu styku z północno-wschodnim narożnikiem parceli 623 i biegnie w kierunku południowym, krańcem wschodnim tejże parceli aż do styku z parcelą drogową 628 i biegnie w kierunku północno-wschodnim, północnym jej krańcem, następnie przecina parcelę drogową 628 biegnie przez punkt styku trzech parcel: 628, 632/2 i 635/1 — skręca w kierunku południowo-wschodnim i biegnie wschodnim krańcem pgr. 632/2, przecina parcelę drogową 473, biegnie w kierunku południowym, wschodnim krańcem parcel 722 i 737/2, skręca w kierunku południowo-zachodnim i biegnie południowym krańcem parcel: 737/2 i 737/1,, aż do punktu styku trzech gromad: Zmysłówka i Żołynie i Gwizdów, skąd biegnie dotychczasową granicą gromad: Żołynia — Zmysłówka.

Sekretarz Sesji:
Ledniowski Władysław

Przewodniczący Sesji:
Facosz Piotr

UCHWAŁA Nr 28/54
Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie
z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na gromady powiatu mieleckiego

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191) Wojewódzka Rada Narodowa w Rzeszowie uchwala co następuje:

W powiecie mieleckim, województwie rzeszowskim tworzy się następujące gromady:

1. gromadę Borki-Nizińskie z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Borkach Nizińskich; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Borki Nizińskie, Babicha, Brzyście, Młodochów z gminy Gawłuszowice,

2. gromadę Borowa z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Borowej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Borowa, Orłów i Pławo z gminy Borowa.

3. gromadę Breń Osuchowski z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Brniu Osuchowskim; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Breń Osuchowski, i Ziemnpiów z gminy Czermin,

4. gromadę Chorzelów z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Chorzelowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Chorzelów, Ławnica, i Malinie z gminy Tuszów Narodowy.

5. gromadę Czermin z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Czerminie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Czermin, Łysaków, i Szafranów z gminy Czermin,

Akt powołania gromad w powiecie mieleckim (Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 11 poz. 41)

6. gromadę Cyranka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Cyrance; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Cyranka z gminy Mielec oraz Mościska z gminy Tuszów Narodowy,

7. gromadę Domaczyny z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Domaczynach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Przykąp, Wolków, Zaduszniki z gminy Padew w powiecie mieleckim oraz gromada Domaczyny z gminy Baranów Sandomierski w powiecie tarnobrzeskim,

8. gromadę Dulcza Mała z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dulczy Małej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowej gromady Dulcza Mała (bez przysiółka Zajłuże II) z gminy Radomyśl Wielki,

9. gromadę Dulcza Wielka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dulczy Wielkiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowej gromady Dulcza Wielka z gminy Radomyśl Wielki,

10. gromadę Gawłuszowice z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gawłuszowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Gawłuszowice, Kliszów, Ostrówek i Wola Zdakowska z gminy Gawłuszowice,

11. gromadę Górki z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Górkach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Górki, Gliny Wielkie, i Surowa z gminy Borowa oraz gromada Łysaków z gminy Czermin,

12. gromadę Izbiska z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Izbiskach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Izbiska, Jamy, część obszaru dotychczasowej gromady Podborze, stanowiąca przysiółek Budy oraz część obszaru dotychczasowej gromady Wierzchowiny stanowiąca przysiółek Smyków z gminy Wadowice Górne,

Granica gromady Izbiska na odcinku włączonego przysiółka Smyków z dotychczasowej gromady Wierzchowiny pobiegnie od punktu styku granic grom. Izbiska, Zgórsko i Wadowice Dolne w kierunku północn. środkiem granicznego potoku Zgórsko (pg 2491) do przecięcia się z nim granicy kultur na południ. części pg. 3190/1, skąd biegnie tą granicą kultury, w kierunku południowo - zachodnim do jej styku z północną miedzą pg. 2207/8 stąd przebiega północną miedzą pg. 2207/8 do styku z nią miedzy półn. pg. 2207/7 — skręca na północny zachód do styku z rowem pg. 2208/2 — biegnie tym rowem północ. jego brzegiem do przecięcia się z drogą pg. 2324 i wkracza na półn. brzeg rowu pg. 2212/2 biegnąc nim w kier. zach. do przecięcia się z drogą polną pg. 2328.

Od tego miejsca skręca na południe i biegnie zach. stroną tej drogi do styku z nią półn. między pg. 2259. Przebiega dalej tą miedzą do jej końca przy wsch. między pg. 2260/2, biegnie półn. miedzami parcel 2260/3, 2258/3, 2256/5, 2258/1, 2234/3, 2232/1 — zakręca na północ i przebiegnąwszy w tym kierunku około 10 m ponownie się łamie w kierunku zachodnim biegnąc południowymi miedzami pg. 2213/13, 2213/2 do przecięcia się tych miedz z miedzą wschodnią pg. 2213/4 — w tym punkcie załamuje się na południe i biegnie wzdłuż miedz zachod. pg. 2232/1, 2232/3, 2229/2 do punktu skrzyżowania się z drogą pg. 2443/2, w którym się załamuje w kierunku wschodnim i biegnie północną krawędzią drogi zdążając do granicy grom. Izbisk w punkcie przecięcia się tej drogi z drogą graniczną pg. 2469; na odcinku włączonego do niej z grom. Przedborze przysiółka „Budy" poczyna biec w punkcie styku granic gromad: Izbiska, Podborze, Zgórsko i Wadowice Dolne — po czym biegnie granicą grom. Wadowice Dolne w kierunku wschodnim do przecięcia się z drogą powiat. Wadowice Dolne, — Zgórsko (219/2), skręcając na południe biegnie wzdłuż zach. krawędzi tej drogi do jej skrętu w kier. południ. wsch. do wsi Podborze. Od tego punktu biegnie południową krawędzią drogi 219/2 do przecięcia się z półn. krawędzią drogi polnej pg. 218, biegnie w kierunku zachodnim po półn. krawędzi tej drogi, przecina potok „Podleski" i drogą oznacz. pg. 247 zdąża do granicy Izbisk przy pg. 49,

13. gromadę Jaślany z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jaślanach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Jaśliny, Pliły z gminy Tuszów Narodowy oraz gromada Józefów z gminy Padew,

14. gromadę Kiełków z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kiełkowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Kiełków (bez przysiółka Berdechów), i Zaborcze z gminy Przecław,

15. gromadę Krzemienica z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Krzemienicy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Krzemienica, i Różniaty z gminy Gawłuszowice,

16. gromadę Boża Wola z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bożej Woli; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Książnice, Boża Wola, i Golczów z gminy Mielec,

17. gromadę Łączki Brzeskie z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Łączkach Brzeskich; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Łączki Brzeskie, i Wylów, z gminy Przecław,

18. gromadę Otałęż z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Otałężu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Otałęż i Wola Otałęska z gminy Czermin,

19. gromadę Padew Narodowa z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Padwi Narodowej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Padew Narodowa, Kębiów i Pierzchne z gminy Padew Narodowa,

20. gromadę Piechoty z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Piechotach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Piechoty, Zachwiejów, Zarównie i Babule z gminy Padew Narodowa,

21. gromadę Podborze z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Podborzu; w skład nowoutworzonej gromady wchdzą obszary dotychczasowych gromad: Podborze (bez przysiółka Budy), i Grzybów z gminy Wadowice Górne,

22. gromadę Podleszany z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Podleszanach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Podleszany, Wola Mielecka z gminy Mielec oraz gromada Rydzów z gminy Wadowice Górne,

23. gromadę Przecław z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Przecławiu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Przecław, Błonie, Podole oraz część obszaru dotychczasowej gromady Kiełków, stanowiąca przysiółek Berdechów z gminy Przecław.

Granica gromady Przecław na odcinku włączonego przysiółka Berdechów z grom. Kiełków biegnie od kopca Nr 7 na granicznej drodze pg. 1131 w kierunku północnym do rogu parcel 685/3, skręca na wschód i biegnie miedzą parcel 685/2 i 760 do przecięcia się jej z drogą polną pg. 758, skręca tą drogą na południe, biegnie około 200 m i skręca w kier. wschodnim zgodnie jak i droga pg. 758/2, biegnie wkraczając na drogę pg. 1132 do skrzyżowania z pg. 754 — skręca tą parcelą na południe do pg. 753, skręca około 25 m na wschód, po czym wchodzi na pg. 751 i jej zachodnią miedzę do granicy Przecław,

24. gromadę Radomyśl Wielki z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Radomyślu Wielkim; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Partynia, Pień, i Wólka Dulecka z gminy Radomyśl Wielki,

Akt powołania gromad w powiecie mieleckim (Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 11 poz. 41)

25. gromadę Rzędzianowice z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rzędzianowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowej gromady Rzędzianowice z gminy Mielec oraz gromada Wola Pławska z gminy Borowa,
26. gromadę Rzemień z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rzemieniu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Rzemień, Dobrynin z gminy Przecław oraz Rzochów z gminy Mielec,
27. gromadę Ruda z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rudzie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Ruda i Dąbrówka Wisłocka, z gminy Radomyśl,
28. gromadę Sadkowa Góra z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sadkowej Górze; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Sadkowa Góra i Glimy Małe z gminy Borowa,
29. gromadę Sarnów z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sarnowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Sarnów, Czajkowa i Hyki-Dębiaki z gminy Tuszów Narodowy,
30. gromadę Trzciana z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Trzcianie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Trzciana i Dąbrówka Osuchowska z gminy Czermin,
31. gromadę Trześń z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Trześni; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Trześń, Szydłowiec i Wola Chorzelowska z gminy Tuszów Narodowy,
32. gromadę Tuszów Narodowy z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Tuszowie Narodowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Tuszów Narodowy, Tuszów Mały i Grochowe z gminy Tuszów Narodowy,
33. gromadę Tuszyma z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Tuszymie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Tuszyma i Biały Bór z gminy Przecław,
34. gromadę Wadowice Górne z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Wadowicach Górnych w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Wadowice Górne, Wadowice Dolne, Piątkowiec i Przebendów z gminy Wadowice Górne,
35. gromadę Wampierzów z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Wampierzowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Wampierzów z gminy Wadowice Górne oraz gromada Kawęczyn z gminy Czermin,
36. gromadę Wojsław z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Wojsławiu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Wojsław i Smoczka z gminy Mielec,
37. gromadę Wola Wadowska z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Wadowskiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Wola Wadowska, Kosówka, Zabrnie i Wierzchowiny (bez przysiółka Smyków) z gminy Wadowice Górne,
38. gromadę Zdziarzec z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zdziarcu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Zdziarzec i Dąbie z gminy Radomyśl,
39. gromadę Złotniki z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Złotnikach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Złotniki z gminy Mielec oraz gromada Chrząstów z gminy Gawłuszowice,
40. gromadę Żarówka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Żarówce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Żarówka i Janowiec z gminy Radomyśl Wielki.

Sekretarz Sesji: Ledniewski Władysław

Przewodniczący Sesji: Pacosz Piotr

UCHWAŁA Nr 29/54

Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na gromady powiatu niżańskiego

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191), Wojewódzka Rada Narodowa w Rzeszowie uchwala co następuje:

W powiecie niżańskim, województwie rzeszowskim tworzy się następujące gromady:

1. gromadę Bojanów z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bojanowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Bojanów, Cisów, Las, Korabina i Laski z gminy Bojanów,
2. gromadę Bieliny z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bielinach; w skład w nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Bieliny, i Bukowina z gminy Ulanów,
3. gromadę Cholewiana Góra z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Cholewianej Górze; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowej gromady Cholewiana Góra z gminy Jeżowe,
4. gromadę Dąbrówka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dąbrówce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Dąbrówka z gminy Ulanów oraz gromada Borki z gminy Jarocin,
5. gromadę Domostawa z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Domostawie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Domostawa, Katy z gminy Jarocin powiatu niżańskiego, gromada Szwedy bez przysiółków Radziczyna i Kuziory z gminy Charzewice w powiecie tarnobrzeskim oraz gromada Łążek Ordynacki z gminy Kawęczyn w powiecie Kraśnik w województwie lubelskim.
6. gromadę Groble z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Groblach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Groble z gminy Jeżowe, część obszaru dotychczasowej gromady Łętownia stanowiąca przysiółek Krzywdy z gminy Kamień.

Granica gromady Groble na odcinku włączonego przysiółka Krzywdy pobiegnie od granicy obecnej gromady Wólka Łętowska drogą gminną prowadzącą z Grobel do Wólki Łętowskiej oznaczoną 1 kat., pgr. 5658 w kierunku płn. wschodnim, następnie północnym około 200 m, skręca na wschód drogą polną oznaczoną 1 kat. 5665, która ta droga biegnie do wschodniej granicy 1. kat. 3317, skręca na północny zachód pgr. 3317, 2922 do drogi polnej oznaczonej 1. kat. 5665, zwraca na północ i biegnie drogą oznaczoną 1. kat. 5665 do drugiej polnej drogi, tu skręca na płdn. wschód i drogami polnymi oznaczonymi 1. kat. 5661, 5663, 5581, dochodzi do granicy pgr. 2592, skręca na płn. wschód i połudn. granicami pgr. 2592, 2591/4, 2591/1, 2591/2, 2586/9, 2586/6 dochodzi do pgr. 2586/1, biegnie granicami pgr 2586/8, 2586/10, 2586/13, 2586/9 2586/2, 2586/7, skręca na południe do pgr. 2596, następnie skręca na zachód i biegnie płn. granicą pgr. 2596 do pgr. 2598/3, skręca na północ: biegnie granicą wschodnią pgr. 2598/3, 2598/4, 2601, 2603/1, 2603/2, 2603/4, 2603/3, skręca na płn. wsch., biegnie granicą parceli grunt. 2609, 2611/2, 2611/1, zakręca na północ i biegnie granicą pgr. 2612 i łączy się z granicą katastralną gromady Groble; następnie biegnie starą granicą między gromadami Groble — Łętownia bez zmian, do szosy wiodącej z Grobel do stacji Łętownia, tu przechodzi przez teren gromady Łętownia, skręca na wschód i biegnie granicą pgr. 2614/4 wzdłuż szosy, następnie skręca w kierunku południ. wschodnim wzdłuż granic terenów PKP granicą pgr. 2614/4 do budki kolejowej pb. 636, następnie skręca na płn. wschód, przecina tor kolejowy i dochodzi do granicy gromady Tarnogóra.

Akt powołania gromad w powiecie mieleckim (Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 11 poz. 41)

GMINA CZERMIN 1973-1990

Kolejnym przełomowym czasem w dziejach administracji polskiej wsi był rok 1973. Wtedy to ponownie powołano gminy, często w podobnych granicach jak przed 1955 rokiem. Gminy te funkcjonują w większości po dziś dzień. Reforma weszła w życie z dniem 1 stycznia 1973 roku.[43]

Ważnym krokiem było ustanowienie formalnego podziału między funkcjami uchwałodawczymi i wykonawczymi władz gminnych. Najważniejszym organem gminy była gminna rada narodowa jako organ uchwałodawczy wybierana w wyborach powszechnych,[44] liczyła od 20 do 50 członków. Ze tego grona wyłaniano prezydium GRN złożone z przewodniczącego[45], zastępcy i członków prezydium będącymi jednocześnie przewodniczącymi komisji gminnych. Typowe komisje z tamtego okresu to: Planu Budżetu i Finansów, Rolnictwa, Oświaty Kultury i Spraw Socjalnych oraz Ładu i Porządku Publicznego.

Prezydium gminnej rady narodowej reprezentowało gminę na zewnątrz, jednak przewodniczący nie pozostawał stałym urzędnikiem gminnym.

Zupełną nowością było ustanowienie naczelnika gminy - jednoosobowego organu wykonawczego wzorowanego na dawnym wójcie. Naczelnika powoływał i odwoływał wojewoda. Podlegał on służbowo początkowo naczelnikowi powiatu, w następnych latach wojewodzie.[46]

Organem pomocniczym naczelnika gminy był urząd gminy, który dzielił się na trzy zasadnicze piony: biuro urzędu gminy (z sekretarzem biura UG), gminną służbę rolną (z kierownikiem) oraz urząd stanu cywilnego (z kierownikiem USC na czele). Schemat ten prezentowany jest poniżej:

---

[43] Dz. U. 1972, nr 49, poz. 312.
[44] Wybory do rad narodowych przeprowadzono 9 grudnia 1973 roku, 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 roku i 19 czerwca 1988 roku. Najdłuższa była kadencja z lat 1978-1984, przedłużona z uwagi na stan wojenny.
[45] Od połowy lat 70-tych do 1980 roku przewodniczącym obligatoryjnie był I-szy sekretarz komitetu gminnego PZPR.
[46] Dz. U. 1972, nr 49, poz. 312.

NACZELNIK GMINY		
SEKRETARZ BIURA URZĘDU GMINY	KIEROWNIK GMINNEJ SŁUŻBY ROLNEJ	KIEROWNIK URZĘDU STANU CYWILNEGO

Największym pionem w UG było biuro urzędu gminy. Typowe stanowiska pracy z tego okresu: referent techniczno – kancelaryjny, referent d.s. administracyjno – gospodarczych, kultury, oświaty i opieki społecznej, inspektor d.s. organizacyjnych, główny księgowy, referent d.s. budżetowych, starszy referent d.s. wymiaru podatków i opłat wiejskich, referent ds. podatków i opłat, referent ds. ewidencji ludności, referent ds. rachunkowości podatkowej, referent ds. dowodów osobistych, starszy referent ds. komunikacji, starszy referent ds. kolegium, inspektor ds. wojskowych i przeciwpożarowych, inspektor ds. budownictwa, starszy referent ds. planowania, handlu i usług, stanowisko ds. społecznych, starszy referent ds. zatrudnienia, zaopatrzenia emerytalnego rolników.[47] W pionie gminnej służby rolnej typowymi stanowiskami były: starszy referent ds. rolnych, referent ds. skupu i kontraktacji, instruktor ds. wiejskiego gospodarstwa domowego, instruktor ds. melioracji i łąkarstwa.[48]

W nowym systemie postawiono na fachowość, bowiem każdy urzędnik gminny musiał posiadać przynajmniej średnie wykształcenie.

Jednostkami pomocniczymi gminy były sołectwa z sołtysami na czele, których wybierało zebranie wiejskie.

Gminy rozpoczęły działalność z dniem 1 stycznia 1973 roku. W skład Gminy Czermin włączono sołectwa: Breń Osuchowski, Czermin, Dąbrówka Osuchowska, Łysaków, Otałęż, Szafranów, Trzciana, Wola Otałęska i Ziempiów[49]. Są to te same sołectwa, które i dziś funkcjonują w Gminie Czermin.

[47] Na przykładzie UG Kozłowo w województwie olsztyńskim, schemat z 1977 roku.
[48] Tamże.
[49] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1972 nr 16 poz. 193.

§ 10.

W powiecie lubaczowskim, województwie rzeszowskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Cieszanów z siedzibą gminnej rady narodowej w Cieszanowie, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Chotylub, Dachnów, Folwarki, Gorajec, Kowalówka, Niemstów, Nowe Sioło, Nowy Lubliniec, Stary Lubliniec, Żuków.

2. gminę Horyniec z siedzibą gminnej rady narodowej w Horyńcu, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Dziewięcierz, Horyniec, Krzywe, Nowe Brusno, Nowiny Horynieckie, Podemszczyzna, Polanka Horyniecka, Prusie, Radruż, Werchrata, Wólka Horyniecka, oraz obręb geodezyjny: Stare Brusno.

3. gminę Lubaczów z siedzibą gminnej rady narodowej w Lubaczowie, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Bałaję, Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Górna, Budomierz, Dąbków, Dąbrowa, Hurcze, Karolówka, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Opaka, Piastowo, Podlesie, Szczutków, Tymce, Wólka Krowicka, Załuże oraz obręb geodezyjny: Huta Kryształowa.

4. gminę Narol z siedzibą gminnej rady narodowej w Narolu, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Chlewiska, Dębiny, Huta Różaniecka, Huta Złomy, Jędrzejówka, Kadłubiska, Lipie, Lipsko, Łówcza, Łukawica, Narol, Narol Wieś, Podlesina, Płazów, Ruda Różaniecka, Wola Wielka, Zagrody.

5. gminę Oleszyce z siedzibą gminnej rady narodowej w Oleszycach, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Borchów, Futory, Nowa Grobla, Oleszyce, Stare Oleszyce, Stare Sioło, oraz obręb geodezyjny: Sucha Wola.

6. gminę Stary Dzików z siedzibą gminnej rady narodowej w Starym Dzikowie, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Cewków, Moszczanica, Nowy Dzików, Stary Dzików, Ulazów, oraz obręb geodezyjny: Milków.

7. gminę Wielkie Oczy z siedzibą gminnej rady narodowej w Wielkich Oczach, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Elhale, Kobylnica Ruska, Kobylnica Wołoska, Łukawiec, Majdan Lipowiecki, Potok Jaworowski, Skolin, Wielkie Oczy, Wólka Żmijowska, Żmijowiska.

§ 11.

W powiecie łańcuckim, województwie rzeszowskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Albigowa z siedzibą gminnej rady narodowej w Albigowej, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Albigowa, Handzlówka, Wysoka.

2. gminę Białobrzegi z siedzibą gminnej rady narodowej w Białobrzegach, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Białobrzegi, Budy Łańcuckie (prawa strona), Budy Łańcuckie (lewa strona), Dębina, Korniaktów (prawa strona), Korniaktów (lewa strona), Wola Dalsza.

3. gminę Czarna z siedzibą gminnej rady narodowej w Czarnej, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Czarna, Dąbrówki, Medynia Głogowska, Medynia Łańcucka, Pogwizdów, Wola Mała, Zalesie.

4. gminę Kosina z siedzibą gminnej rady narodowej w Kosinie, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Głuchów, Kosina, Rogóźno.

5. gminę Łańcut z siedzibą gminnej rady narodowej w Łańcucie, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Cierpisz, Kraczkowa, Krzemienica, Sonina.

6. gminę Markowa z siedzibą gminnej rady narodowej w Markowej, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Husów, Markowa, Tarnawka.

7. gminę Rakszawa z siedzibą gminnej rady narodowej w Rakszawie, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Rakszawa, Rakszawa Kąty, Węgliska, obręb geodezyjny: Wydrze.

8. gminę Żołynia z siedzibą gminnej rady narodowej w Żołyni, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Brzóza Stadnicka, Smolarzyny, Żołynia, Żołynia Kopanie.

§ 12.

W powiecie mieleckim, województwie rzeszowskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Borowa z siedzibą gminnej rady narodowej w Borowej, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Borowa, Gawłuszowice, Gliny Małe, Gliny Wielkie, Górki, Łysaków, Orłów, Ostrówek, Pławo, Sadkowa Góra, Surowa, Wola Pławska.

2. gminę Czermin z siedzibą gminnej rady narodowej w Czerminie, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Breń Osuchowski, Czermin, Dąbrówka Osuchowska, Łysaków, Otałęż, Szafranów, Trzetana, Wola Otałęska, Ziemnlów.

3. gminę Mielec z siedzibą gminnej rady narodowej w Mielcu, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Boża Wola, Chorzelów, Chrząstów, Goleszów, Książnice, Mościska, Podleszany, Rydzów, Rzędzianowice, Rzochów (Rzochów i przysiółki Podlas, Luże ze wsi Rzemień), Smoczka, Szydłowiec, Trześń, Wojsław, Wola Chorzelowska, Wola Mielecka, Złotniki.

4. gminę Padew Narodowa z siedzibą gminnej rady narodowej w Padwi Narodowej, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Babule, Domacyny, Kębłów, Padew Narodowa, Piechoty, Pierzchnę, Przykop, Rożniaty, Wojłków, Zachwiejów, Zaduszniki, Zarównie.

5. gminę Przecław z siedzibą gminnej rady narodowej w Przecławiu, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Biały Bór, Błonie, Dobrynin, Kiełków, Łączki Brzeskie, Podole, Przecław, Rzemień (bez przysiółków Łuże i Podlas), Tuszyma, Wylów, Zaborcze.

6. gminę Radomyśl Wielki z siedzibą gminnej rady narodowej w Radomyślu Wielkim, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Dąbie, Dąbrówka Wisłocka, Dulcza Mała, Dulcza Wielka, Janowiec, Partynia, Pleń, Podborze, Ruda, Wólka Dulecka, Zdzierzec, Zarówka.

7. gminę Tuszów Narodowy z siedzibą gminnej rady narodowej w Tuszowie Narodowym, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Babicha, Borki Nizińskie, Brzyście, Chyki Dębiaki, Czajkowa, Grochowe, Jaślany, Józefów, Kliszów, Krzemienica, Ławnica, Malinie, Młodochów, Pluty, Sarnów, Tuszów Mały, Tuszów Narodowy, Wola Zdakowska.

8. gminę Wadowice Górne z siedzibą gminnej rady narodowej w Wadowicach Górnych, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Grzybów, Izbiska, Jamy, Kawęczyn, Kosówka, Piątkowice, Przebendów, Wadowice Dolne, Wadowice Górne, Wampierzów, Wierzchowiny, Wola Wadowska, Zabrnie.

§ 13.

W powiecie niżańskim, województwie rzeszowskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Bojanów z siedzibą gminnej rady narodowej w Bojanowie, w skład nowo utworzonej gminy wchodzą obszary sołectw: Bojanów, Cisów Las, Gwoździec, Korabina, Laski, Maziarnia, Przyszów, Stany.

Akt powołania gminy Czermin (Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1972 nr 16 poz. 193)

W 1975 roku dokonano pewnych zmian w systemie gminnym. Z końcem maja tego roku zlikwidowano powiaty. Likwidacji uległy także duże województwa, a w ich miejsce utworzono małe województwa w liczbie 49. Gminę Czermin włączono w skład województwa rzeszowskiego[50].

Ustrój gminny, prezentowany powyżej, pozostawał bez większych zmian do 1984 roku. Na mocy ustawy z 20 lipca 1983 roku *o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego*[51] wprowadzono samorząd wiejski na poziomie sołectw. Powołano rady sołeckie i nadano sołectwom uprawnienia do samodzielnego decydowania o funduszach. Wybory do rad sołeckich przeprowadzono jesienią 1984 roku, następne jesienią 1988 roku. Do typowych komisji gminnych dołączono ówcześnie komisję ds. samorządności.

W 1984 roku zlikwidowano także gminne służby rolne, które zamieniono w referaty rolnictwa. Warto jeszcze wspomnieć, że w latach 80-tych wzrosły uprawnienia gminnych rad narodowych w procesie powoływania naczelnika gminy.

Zmiany polityczno-społeczne z 1989 roku doprowadziły do zmian w systemie gmin. Ustawa z 8 marca 1990 roku nadała funkcjonującym dotychczas gminom osobowość prawną i pełny samorząd. Po wolnych wyborach do rad gmin z 27 maja 1990 roku rozpoczął się nowy okres w dziejach gminy Czermin.

[50] Dz. U. 1975, nr 17, poz. 92.
[51] Dz. U. 1983, nr 41, poz. 185.

ANEKS - SPISY RADNYCH GROMADZKICH 1954-1972

GROMADA CZERMIN

Kadencja 1954-1957[52]	Kadencja 1958-1961[53]
Zieliński Jan,	Twardy Tomasz,
Masajada Ferdynand,	Jemioło Jan,
Podleszański Henryk,	Zieliński Jan,
Jemioło Jan,	Nowak Edward,
Trybulec Stanisław,	Czaja Klemens,
Miłoś Aniela,	Trybulec Jan,
Rybak Jan,	Strycharz Wojciech,
Kania Władysław,	Ogórek Józef,
Skowron Stanisław,	Skawiński Józef,
Śpiewak Teodor,	Masajada Ferdynand,
Łapa Wojciech,	Jachym Władysław,
Bieniek Maria,	Śpiewak Edward,
Krupska Zofia,	Świtkowski Kacper,
Masajada Stanisław,	Podleszański Henryk,
Szymczuk Michał,	Golba Mieczysław,
Ogórek Józef,	Szrom Wojciech,
Kata Anna,	Skowron Wojciech,
Robak Zofia,	Bogdan Stanisław,
Bogdan Stanisław	Śpiewak Teodor

[52] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954, nr 13 poz. 42.
[53] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1958, nr 6 poz. 2.

Kadencja 1961-1965[54]	Kadencja 1965-1969[55]
Sieńko Henryk,	Opałacz Władysław,
Śpiewak Władysław,	Rybak Bronisław,
Kurek Zofia,	Murdza Klemens,
Trybulec Jan,	Dyduła Franciszek,
Flis Władysław,	Stefanowicz Józef,
Bieniek Edward,	Korzeń Franciszek,
Zieliński Jan,	Stefanowicz Stanisław,
Nowak Edward,	Ochalik Stanisław,
Skawiński Józef,	Pezda Władysław,
Waręda Bronisław,	Stefanowicz Maria,
Masajda Ferdynand,	Trybulec Jan,
Pisarczyk Cecylia,	Nowak Edward,
Podleszański Henryk,	Śpiewak Władysław,
Kapinos Józef,	Opałacz Władysław,
Pogoda Stefan,	Wróbel Jan,
Szrom Wojciech,	Kalicki Władysław,
Lasota Stanisław,	Pogoda Stefan,
Śpiewak Teodor	Śpiewak Teodor,
	Kapinos Józef,
	Mleczko Henryk,
	Swół Józef,
	Drozdowski Jan,
	Śpiewak Bolesław,
	Kozioł Franciszek,
	Cwięka Leopold,
	Kolisz Kazimierz,
	Szelest Piotr

[54] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1961 nr 5 poz. 25
[55] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1965 nr 7 poz. 38.

Kadencja 1969-1972 (1973)[56]
Trybulec Jan,
Śpiewak Jan,
Krukowska Cecylia,
Ochalik Stanisław s. Józefa,
Śpiewak Teodor,
Stefanowicz Maria,
Sidur Maria,
Sidur Emilian,
Guła Mieczysław,
Wróbel Jan,
Stefanowicz Władysław,
Łabaj Kazimierz

[56] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1969, nr 8 poz. 49.

GROMADA BREŃ OSUCHOWSKI

Kadencja 1954-1957[57]	**Kadencja 1958-1961**[58]
Kusek Piotr,	Nieradka Jan,
Skwara Bronisław,	Pietras Stefan,
Klich Józefa,	Śmist Antoni,
Marnik Franciszek,	Stefanowicz Stanisław,
Rybak Józef,	Kusek Piotr,
Murdza Józef,	Herchel Jan,
Marzec Władysław,	Górski Wojciech,
Guła Józef,	Misiak Jan,
Kopała Helena,	Kusek Julian,
Bednarz Tadeusz,	Dyduła Franciszek,
Niziołek Piotr,	Niziołekj Piotr,
Dyduła Franciszek,	Guła Michał,
Stefanowicz Stanisław	Boryczko Edward,
	Matuszczak Franciszek,
	Kusek Marian

[57] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 13 poz. 42.
[58] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1958, nr 6 poz. 2.

Kadencja 1961-1965[59]
Kusek Julian,
Guła Adam,
Murdza Klemens,
Kusek Piotr,
Nieradka Jan,
Pietras Stefan,
Myjak Mieczysław,
Kierys Piotr,
Stefanowicz Stanisław,
Korzeń Franciszek,
Niziołek Piotr,
Zając Stanisław,
Marzec Władysław,
Miga Stanisław,
Dyduła Franciszek

[59] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1961 nr 5 poz. 25

GROMADA OTAŁĘŻ

Kadencja 1954-1957[60]	**Kadencja 1958-1961**[61]
Adamczyk Stanisław,	Żak Józef,
Rajtar Alfreda,	Staniszewski Wojciech,
Skrobisz Józef,	Makuch Zofia,
Soja Józef,	Stachowicz Tadeusz,
Czerwiński Kazimierz,	Kiełbasa Stanisław,
Staniszewski Wojciech,	Stolarz Jan,
Niedziela Tomasz,	Sieńkowski Władysław s. Stanisława,
Sieńkowski Władysław,	Kwiatkowski Piotr,
Łępa Michał,	Adamczyk Stanisław,
Maj Jan,	Jarząbek Stefan,
Czerwiec Piotr,	Czerwiec Piotr,
Łaś Eleonora,	Maj Jan,
Czerwiec Karol,	Brzdęk Franciszek,
Świerczek Stanisław	Świerczek Stanisław,
	Czerwiec Stanisław

[60] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954 nr 13 poz. 42.
[61] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1958, nr 6 poz. 2.

GROMADA TRZCIANA

Kadencja 1954-1957[62]	**Kadencja 1958-1961**[63]
Kozioł Stanisław,	Ćwięka Leopold,
Robak Mieczysław,	Mroczek Michalina,
Hyjek Helena,	Robak Mieczysław,
Flis Janina,	Kozioł Franciszek,
Indyk Ignacy,	Ćwięka Franciszek,
Przebieglec Tomasz,	Luka Stanisław,
Ćwięka Franciszek,	Jaworski Paweł,
Występek Bronisław,	Pezda Aleksander,
Łaz Kazimierz,	Strycharz Józef,
Jaworski Jan,	Działo Justyn,
Mroczek Michalina,	Łaz Jan,
Skrzyniarz Józef,	Szkotnicki Stanisław,
Drozdowski Jan,	Przebieglec Tomasz,
Miga Mieczysław,	Głodzik Jan,
Łaz Jan	Flis Janina

[62] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1954, nr 13 poz. 42.
[63] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1958, nr 6 poz. 2.

Kadencja 1961-1965[64]
Pezda Aleksander,
Robak Mieczysław,
Łaz Jan,
Mleczko Henryk,
Kozioł Franciszek,
Grzelak Jan,
Działo Justyn,
Przebieglec Tomasz,
Krużel Leon,
Zięba Bolesław,
Kozioł Eugeniusz,
Jaworski Jan,
Drozdowski Jan,
Mroczek Michalina,
Swół Józef

[64] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1961 nr 5 poz. 25

GMINNA RADA NARODOWA CZERMIN

Kadencja 1973-1977[65]	**Kadencja 1978-1984**[66]
Krukowska Cecylia,	Krukowska Cecylia,
Buczkowski Józef,	Klamut Mieczysław,
Ochalik Stanisław,	Zieliński Jan,
Śpiewak Jan,	Bugaj Emilia,
Stefanowicz Maria,	Śpiewak Jan,
Seiler Maria,	Getinger Janina,
Lasota Czesława,	Buczkowski Józef,
Podleszański Ryszard,	Sidor Emilian,
Sidor Emilian,	Stefanowicz Władysław,
Śpiewak Teodor,	Śpiewak Teodor,
Stefanowicz Władysław,	Kusek Józefa,
Pezda Aleksander,	Smaczny Józef,
Swół Józef,	Myjak Stefania,
Cwięka Helena,	Szkotnicki Zbigniew,
Kozioł Franciszek,	Głodzik Edmund,
Myjak Władysław,	Załuski Franciszek,
Kozioł Władysław,	Ćwięka Helena,
Śpiewak Bolesław,	Bierzyński Czesław,
Soja Władysław,	Kozioł Francizek,
Walczak Władysław,	Górski Bolesław,
Rybak Jan,	Janeczek Barbara,
Kozioł Władysław,	Pisarczyk Rozalia,
Zając Tadeusz,	Korzeń Stefan,
Kierys Piotr	Padykuła Kazimierz,
	Boryczka Edward,
	Łącz Wojciech,
	Kaczmarczyk Władysława,
	Czerwiński Kazimierz,
	Czerwiec Stanisław,
	Strycharz Julian

[65] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1973, nr 15 poz. 199.
[66] Dz. Urz. WRN Rzeszów, 1978 nr 2 poz. 9.

Kadencja 1984-1988[67]	Kadencja 1988-1990[68]
Nowak Marian,	Krukowska Cecylia,
Czaja Józef,	Nowak Marian,
Buczkowski Józef,	Myjak Alfred,
Krukowska Cecylia,	Czaja Tadeusz,
Polak Krzysztof,	Choma Jolanta,
Myjak Marek,	Działo Kazimierz,
Śpiewak Teodor,	Bugaj Józef,
Opałacz Władysław,	Sypek Franciszek,
Golba Władysław,	Ćwięka Janina,
Sypek Franciszek,	Bierżyński Franciszek,
Strycharz Aleksander,	Kozioł Franciszek,
Jasina Zdzisław,	Pezda Aleksander,
Soboń Władysław,	Cieślak Józef,
Cieślak Józef,	Leś Józef,
Pezda Aleksander,	Warenda Bolesław,
Kozioł Franciszek,	Soboń Władysław,
Bierzyński Franciszek,	Borowiec Józef,
Ćwięka Helena,	Chmara Józef,
Indyk Jerzy,	Soja Jan,
Kusek Edmund,	Sołtys Józef,
Górski Bolesław,	Chlost Apolonia,
Janeczek Barbara,	Kolas Feliks,
Zając Tadeusz,	Misiak Stanisław,
Korzeń Stefan,	Kubik Józef,
Myszka Janina,	Świerczek Stanisław,
Świerczek Stanisław,	Janeczek Antoni,
Janeczek Antoni,	Działo Bronisław,
Kubik Józef,	Podleszański Henryk,
Strugała Józef,	Masajda Robert,
Kaczmarczyk Genowefa	Śpiewak Teodor

[67] Dz. Urz. Województwa Rzeszowskiego, 1984 nr 7 poz. 49.
[68] Dz. Urz. Województwa Rzeszowskiego, 1988 nr 8 poz. 111.

Spis treści

WSTĘP 2

OKRES II RZECZPOSPOLITEJ 3

II WOJNA ŚWIATOWA 14

LATA 1945-1954 15

GROMADZKIE RADY NARODOWE 1954-1972 18

GROMADA BREŃ OSUCHOWSKI 21

GROMADA CZERMIN 21

GROMADA OTAŁĘŻ 21

GROMADA TRZCIANA 21

GMINA CZERMIN 1973-1990 26

ANEKS - SPISY RADNYCH GROMADZKICH 1954-1972 30